

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2 5 6 4

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

AGRI- MAP

MAE HONG SON

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย พร้อมกับสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้าน ที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
<http://www.ddd.go.th/Agri-Map/Data/N/msn.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “แม่ฮ่องสอน”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	4
2.1 ข้าว	5
2.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	8
2.3 ลำไย	12
2.4 ยางพารา	16
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	19
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	21
เอกสารอ้างอิง	27
ภาคผนวก	29

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	3
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	6
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	7
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	10
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	11
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของลำไย รายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	13
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตลำไย	15
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารา รายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	17 18
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	30
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกรายอำเภอ ตำบล	37
ตารางผนวกที่ 3	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	38
ตารางผนวกที่ 4	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดแม่ฮ่องสอน	39
ตารางผนวกที่ 5	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดแม่ฮ่องสอน	40
ตารางผนวกที่ 6	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	40

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเชียงใหม่	32
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินแม่ขาน	33
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินท่ายาง	34
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินวังสะพุง	35
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินหนองมด	36
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดแม่ฮ่องสอน	41
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	42
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	43
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	44
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจลำไย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	45
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกลำไยบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	46
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดแม่ฮ่องสอน	47
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	48

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ 12,681.259 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,925,787 ไร่ ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 7 อำเภอ 45 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีจำนวนประชากร 284,549 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
ทิศใต้	ติดต่อ	จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยทั่วไปเป็นทิวเขาสูงสลับซับซ้อนเรียงตามแนวทิศเหนือ-ใต้ และเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีลักษณะภูมิประเทศ ดังนี้

1) **ทิวเขาแดนลาว** อยู่ทางตอนเหนือสุดของจังหวัดเป็นแนวแบ่งเขตแดนประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

2) **ทิวเขาถนนธงชัย** ประกอบด้วยทิวเขาเรียงขนานกัน 3 แนว คือ ทิวเขาถนนธงชัยตะวันตก เป็นแนวเขตแดนประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ทิวเขาถนนธงชัยกลาง อยู่ระหว่างแม่น้ำยวมและแม่น้ำแม่แจ่ม และทิวเขาถนนธงชัยตะวันออก เป็นแนวแบ่งเขตระหว่างจังหวัดแม่ฮ่องสอนกับจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นที่ตั้งของยอดเขาที่สูงที่สุด คือ ยอดเขาแม่ยะอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอปาย มีความสูงจากระดับทะเลปานกลางประมาณ 2,005 เมตร

3) **พื้นที่ราบในหุบเขา** เกิดจากฝั่งลำน้ำปาย น้ำยวมและแม่สลอง และลำน้ำสายอื่นๆ มีลักษณะพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบเป็นแนวแคบๆ ความลาดชันประมาณร้อยละ 0-2 ส่วนที่เหลือเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยจนถึงเนินเขา

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าวโดยเฉพาะในเดือนเมษายน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 25.5 องศาเซลเซียส ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม มีฝนตกชุกในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็นและแห้ง อากาศหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 13.8 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และวัตถุประสงค์กำเนิดดิน ได้ดังนี้

1) **ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain)** ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม

ได้แก่ สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ ดินลึก เนื้อดินร่วนหยาบ สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี อาทิ ชุดดินเชียงใหม่ (Cm)

2) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินอาจเป็นดินเหนียวละเอียด ดินทรายแป้งละเอียดหรือดินร่วนหยาบ สีเทา น้ำตาลปนเทา และน้ำตาล มีจุดประสีต่างๆ การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว เช่น ชุดดินหางดง (Hd) ชุดดินแม่ขาน (Mkn)

(2) ตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (Middle and high terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินตื้นถึงชั้นกรวดลูกรังถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียดหรือดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล สีเหลือง สีน้ำตาลปนแดง ไปจนถึงสีแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดินแมร์ม (Mr) ชุดดินสันป่าตอง (Sp)

(3) เนินตะกอนน้ำพารูปพัด (Alluvial fan) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนละเอียดถึงดินทรายแป้งละเอียด สีน้ำตาล เหลืองจนถึงสีแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดินกำแพงเพชร (Kp) ชุดดินห้างฉัตร (Hc)

3) ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) ภูเขา (Mountain) มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของโลกในระยะทางใกล้ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหินปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า แบ่งตามลักษณะและชนิดของหินดังนี้

(1) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อหยาบหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นหินทรายและหินควอร์ตไซต์ ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดง จนถึงแดง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินท่ายาง (Ty) ชุดดินลาดหญ้า (Ly)

(2) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นพวกหินดินดานและหินฟิลไลต์ ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง และน้ำตาลปนเหลือง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินวังสะพุง (Ws) ชุดดินลิ (Li)

(3) พัฒนาจากหินอัคนีชนิดหินแกรนิต ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง ถึงแดง การระบายน้ำดี เช่น ชุดดินภูสะนา (Ps) ชุดดินหนองมด (Nm)

4) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ทรัพยากรดินมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในภาพที่ 1 - 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	93,669	1.20
พื้นที่เกษตรกรรม	1,134,724	14.30
พื้นที่นา	132,636	1.67
พืชไร่	105,041	1.32
ไม้ยืนต้น	9,437	0.12
ไม้ผล	17,956	0.24
พืชสวน	1,668	0.01
ไร่มุมนเวียน	867,670	10.94
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	316	-
พื้นที่ป่าไม้	6,635,746	83.73
พื้นที่น้ำ	31,620	0.40
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	30,028	0.37
รวม	7,925,787	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2564

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่ชลประทาน 12,616 ไร่ (ร้อยละ 0.16 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 5 อำเภอ (ตารางผนวกที่ 2)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีเนื้อที่ 32,421 ไร่ (ร้อยละ 0.41 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอปาย อำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอแม่สะเรียง ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 3)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด ในปี 2563 จำนวน 66,027 ราย รวมพื้นที่ 457,184 ไร่ และกิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง และกระเทียมหัว ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ 5,334.01 ไร่ เกษตรกร 1,101 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 12 ชนิด สมุนไพรที่มีการปลูกมาก ได้แก่ บุก ขมิ้นชัน และบัวบก ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 5)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 16 แห่ง และมีที่ตั้งโรงสีขนาดเล็ก 1 แห่ง และมีโรงงานด้านการเกษตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 7 จุด (ตารางผนวกที่ 6)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสม เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลำไย และยางพารา (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าว	44,513	3.58
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	13,029	1.05
3. ลำไย	849	0.07
4. ยางพารา	659	0.05

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 23,010 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.24 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 10,192 ไร่ อำเภอปาย 4,486 ไร่ และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 4,329 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 28,733 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.04 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปาย 8,203 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 7,860 ไร่ และอำเภอขุนยวม 5,126 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 7,150 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.49 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 3,492 ไร่ อำเภอปาย 1,460 ไร่ และอำเภอแม่ลาน้อย 824 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 145,814 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 8,539 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.1 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 7,711 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 656 ไร่ และอำเภอสบเมย 77 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 24,902 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 55.95 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 7,739 ไร่ อำเภอปาย 5,950 ไร่ และอำเภอขุนยวม 4,351 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 7,150 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 3,492 ไร่ อำเภอปาย 1,460 ไร่ และอำเภอแม่ลาน้อย 824 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 3,922 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 18,302 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอปาย 6,739 ไร่ รองลงมา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 3,794 ไร่ และอำเภอแม่สะเรียง 2,729 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 14,471 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 62.89 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอปาย 4,486 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 3,673 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 2,481 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 3,831 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.33 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอปาย 2,253 ไร่ อำเภอขุนยวม 775 ไร่ อำเภอปางมะผ้า 378 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ขุนยวม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,006 (100.00%)	5,126 (100.00%)	218 (100.00%)	20,509 (100.00%)	26,859 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	21 (2.09%)	4,351 (84.88%)	218 (100.00%)	845 (4.12%)	5,435 (20.24%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	985 (97.91%)	775 (15.12%)	-	-	1,760 (6.55%)
ปางมะผ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	300 (100.00%)	1,027 (100.00%)	2 (100.00%)	10,341 (100.00%)	11,670 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	74 (24.67%)	649 (63.19%)	2 (100.00%)	205 (1.98%)	930 (7.97%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	226 (75.33%)	378 (36.81%)	-	-	604 (5.18%)
ปาย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,486 (100.00%)	8,203 (100.00%)	1,460 (100.00%)	50,565 (100.00%)	64,714 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	5,950 (72.53%)	1,460 (100.00%)	1,285 (2.54%)	8,695 (13.44%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,486 (100.00%)	2,253 (27.47%)	-	-	6,739 (10.41%)
เมือง แม่ฮ่องสอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,329 (100.00%)	7,860 (100.00%)	802 (100.00%)	20,415 (100.00%)	33,406 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	656 (15.15%)	7,739 (98.46%)	802 (100.00%)	541 (2.65%)	9,738 (29.15%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,673 (84.85%)	121 (1.54%)	-	-	3,794 (11.36%)
แม่ลาน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	884 (100.00%)	2,315 (100.00%)	824 (100.00%)	9,181 (100.00%)	13,204 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	2,310 (99.78%)	824 (100.00%)	196 (2.13%)	3,330 (25.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	884 (100.00%)	5 (0.22%)	-	-	889 (6.73%)
แม่สะเรียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	10,192 (100.00%)	3,189 (100.00%)	3,492 (100.00%)	29,210 (100.00%)	46,083 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	7,711 (75.66%)	2,941 (92.22%)	3,492 (100.00%)	687 (2.35%)	14,831 (32.18%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,481 (24.34%)	248 (7.78%)	-	-	2,729 (5.92%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
สบเมย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,813 (100.00%)	1,013 (100.00%)	352 (100.00%)	5,593 (100.00%)	8,771 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	77 (4.25%)	962 (94.97%)	352 (100.00%)	163 (2.91%)	1,554 (17.72%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,736 (95.37%)	51 (5.03%)	-	-	1,787 (20.37%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	23,010 (100.00%)	28,733 (100.00%)	7,150 (100.00%)	145,814 (100.00%)	204,707 (100.00%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	8,539 (37.11%)	24,902 (86.67%)	7,150 (100.00%)	3,922 (2.69%)	44,513 (21.74%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	14,471 (62.89%)	3,831 (13.33%)	-	-	18,302 (8.94%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวได้ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (N) 1,103 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์		
	S3	N	รวม
ปาย	-	609	609
เมืองแม่ฮ่องสอน	-	257	257
ขุนยวม	-	123	123
แม่สะเรียง	-	63	63
แม่ลาน้อย	-	38	38
สบเมย	-	13	13
รวม	-	1,103	1,103

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปาย และอำเภอขุนยวม

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 6,258 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.59 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 2,958 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 2,449 ไร่ และอำเภอปาย 488 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 43,439 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.89 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปาย 20,417 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 6,932 ไร่ และอำเภอขุนยวม 5,932 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 32,791 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.79 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปาย 10,686 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 8,748 ไร่ และอำเภอขุนยวม 6,056 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 92,024 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 345 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.51 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 169 ไร่ อำเภอปางมะผ้า 124 ไร่ และอำเภอแม่สะเรียง 41 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 5,032 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.58 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปาย 4,037 ไร่ อำเภอขุนยวม 381 ไร่ และอำเภอแม่ลาน้อย 243 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 5,167 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.76 ของพื้นที่ ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปาย 1,682 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 1,336 ไร่ และ อำเภอขุนยวม 812 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,485 ไร่

3) พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 55,074 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอปาย 24,953 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอแม่สะเรียง 10,097 ไร่ และ อำเภอขุนยวม 6,313 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 6,603 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 94.49 ของพื้นที่ ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอแม่สะเรียง 2,999 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 2,618 ไร่ อำเภอปาย 499 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 48,471 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 88.42 ของพื้นที่ ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอปาย 24,454 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 7,098 ไร่ อำเภอขุนยวม 6,313 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ขุนยวม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	5,932 (100.00%)	6,056 (100.00%)	12,392 (100.00%)	24,380 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	381 (6.42%)	812 (13.41%)	277 (2.24%)	1,470 (6.03%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,313 (93.58%)	-	-	6,313 (25.89%)
ปางมะผ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	244 (100.00%)	752 (100.00%)	815 (100.00%)	9,608 (100.00%)	11,419 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	124 (50.82%)	-	220 (26.99%)	140 (1.46%)	484 (4.24%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	120 (49.18%)	752 (100.00%)	-	-	1,120 (9.81%)
ปาย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	488 (100.00%)	20,417 (100.00%)	10,686 (100.00%)	25,549 (100.00%)	57,140 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	11 (2.25%)	4,037 (19.77%)	1,682 (15.74%)	857 (3.35%)	6,587 (11.53%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	499 (97.75%)	24,454 (80.23%)	-	-	24,953 (43.67%)
เมือง แม่ฮ่องสอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,449 (100.00%)	2,139 (100.00%)	3,780 (100.00%)	18,719 (100.00%)	27,087 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	169 (6.90%)	149 (6.97%)	597 (15.79%)	810 (4.33%)	1,725 (6.37%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,618 (93.10%)	2,288 (93.03%)	-	-	4,906 (18.11%)
แม่ลาน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	4,503 (100.00%)	1,910 (100.00%)	4,325 (100.00%)	10,738 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	243 (5.40%)	484 (3.33%)	144 (3.33%)	871 (8.11%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	4,746 (94.60%)	-	-	4,746 (44.20%)
แม่สะเรียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,958 (100.00%)	6,932 (100.00%)	8,748 (100.00%)	18,222 (100.00%)	36,860 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	41 (1.39%)	166 (2.39%)	1,336 (15.27%)	211 (1.16%)	1,754 (4.76%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,999 (98.61%)	7,098 (97.61%)	-	-	10,097 (27.39%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
สบเมย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	119 (100.00%)	2,764 (100.00%)	796 (100.00%)	3,209 (100.00%)	6,888 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	56 (2.03%)	36 (4.52%)	46 (1.43%)	138 (2.00%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	119 (100.00%)	2,820 (97.97%)	-	-	2,939 (42.67%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,258 (100.00%)	43,439 (100.00%)	32,791 (100.00%)	92,024 (100.00%)	174,512 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	345 (5.51%)	5,032 (11.58%)	5,167 (15.76%)	2,485 (2.70%)	13,029 (7.47%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	6,603 (94.49%)	48,471 (88.42%)	-	-	55,074 (31.56%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 7,871 ไร่ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
แม่สะเรียง	3,503	2	3,505
ปาย	1,465	579	2,044
เมืองแม่ฮ่องสอน	805	42	847
แม่ลาน้อย	826	6	832
สบเมย	353	4	356
ขุนยวม	218	58	276
ปางมะผ้า	2	9	11
รวม	7,172	700	7,871

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และอำเภอปางมะผ้า

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่ในอำเภอบาย อำเภอบุฮาม และอำเภอแม่ลาน้อย

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.3 ลำไย

ลำไยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอบาย จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกลำไย

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 11,848 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.79 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 3,393 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 3,109 ไร่ และอำเภอบาย 2,280 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 69,527 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.96 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอบาย 29,409 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 14,977 ไร่ และอำเภอบุฮาม 9,800 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 3,162 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.55 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 1,665 ไร่ อำเภอบาย 712 ไร่ และอำเภอบุฮาม 586 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 120,173 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกลำไยในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

- (1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.63 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 73 ไร่ และอำเภอแม่ลาน้อย 2 ไร่
- (2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 767 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.10 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 398 ไร่ อำเภอปาย 276 ไร่ และอำเภอสบเมย 43 ไร่
- (3) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 7 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกลำไยแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกลำไย และพื้นที่ปลูกลำไยในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 80,533 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองปาย 31,413 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอแม่สะเรียง 17,615 ไร่ และอำเภอขุนยวม 11,811 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 11,773 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.37 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 3,393 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 3,036 ไร่ และอำเภอปาย 2,280 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 68,760 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 98.90 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอปาย 29,133 ไร่ อำเภอแม่สะเรียง 14,579 ไร่ อำเภอขุนยวม 9,800 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของลำไยรายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ขุนยวม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,011 (100.00%)	9,800 (100.00%)	586 (100.00%)	14,464 (100.00%)	26,861 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,011 (100.00%)	9,800 (100.00%)	-	-	11,811 (43.97%)
ปางมะผ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	934 (100.00%)	877 (100.00%)	67 (100.00%)	9,793 (100.00%)	11,671 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	934 (100.00%)	877 (100.00%)	-	-	1,811 (15.52%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ปาย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,280 (100.00%)	29,409 (100.00%)	712 (100.00%)	32,314 (100.00%)	64,715 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	276 (0.94%)	-	-	276 (0.43%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,280 (100.00%)	29,133 (99.06%)	-	-	31,413 (48.54%)
เมืองแม่ฮ่องสอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,393 (100.00%)	4,778 (100.00%)	1,665 (100.00%)	23,570 (100.00%)	33,406 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	21 (0.44%)	-	-	21 (0.06%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,393 (100.00%)	4,757 (99.56%)	-	-	8,150 (24.40%)
แม่ลาน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2 (100.00%)	6,171 (100.00%)	35 (100.00%)	6,996 (100.00%)	13,204 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	2 (100.00%)	29 (0.47%)	-	-	31 (0.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,142 (99.53%)	-	-	6,142 (46.52%)
แม่สะเรียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,109 (100.00%)	14,977 (100.00%)	97 (100.00%)	27,899 (100.00%)	46,082 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	73 (2.35%)	398 (2.66%)	-	7 (0.03%)	478 (1.04%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,036 (97.65%)	14,579 (97.34%)	-	-	17,615 (38.23%)
สบเมย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	119 (100.00%)	3,515 (100.00%)	-	5,137 (100.00%)	8,771 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	43 (1.22%)	-	-	43 (0.49%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	119 (100.00%)	3,472 (98.78%)	-	-	3,591 (40.94%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11,848 (100.00%)	69,527 (100.00%)	3,162 (100.00%)	120,173 (100.00%)	204,710 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	75 (0.63%)	767 (1.10%)	-	7 (0.01%)	849 (0.41%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	11,773 (99.37%)	68,760 (98.90%)	-	-	80,533 (39.34%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกลำไย คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 9,367 ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (S3+N) 4,988 ไร่ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตลำไย

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
ขุนยวม	218	209	427	725	0	725
ปางมะผ้า	2	9	11	221	-	221
ปาย	1,465	761	2,226	1,687	26	1,714
เมืองแม่ฮ่องสอน	805	358	1,163	545	0	545
แม่ลาน้อย	826	119	945	472	-	472
แม่สะเรียง	3,503	593	4,096	1,287	1	1,288
สบเมย	353	146	499	24	-	24
รวม	7,172	2,195	9,367	4,961	27	4,988

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกลำไยต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกลำไยในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกลำไยในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกลำไยในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกลำไยซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งลำไยที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง และอำเภอแม่ลาน้อย

พื้นที่ปลูกลำไยในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกลำไยในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกลำไย เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง และอำเภอปาย

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกลำไย มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.4 ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในลำดับที่ 4 ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ปลูกมากที่สุดอยู่ในพื้นที่อำเภอปาย จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 4,057 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.98 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 3,113 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 412 ไร่ และอำเภอขุนยวม 402 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 35,761 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.47 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปาย 26,369 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 4,261 ไร่ และอำเภอขุนยวม 2,109 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 45,983 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.46 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 14,418 ไร่ อำเภอขุนยวม 9,957 ไร่ และอำเภอแม่ลาน้อย 6,448 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 118,897 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 18 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.44 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอขุนยวม 18 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 442 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.07 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอปาย 332 ไร่ อำเภอขุนยวม 105 ไร่ และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 5 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 192 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.24 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง 100 ไร่ อำเภอขุนยวม 69 ไร่ และอำเภอแม่ลาน้อย 23 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 7 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกยางพาราแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา และพื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 39,358 ไร่ กระจายอยู่อำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอปาย 26,037 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 4,668 ไร่ และอำเภอแม่สะเรียง 4,336 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 4,039 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.56 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอแม่สะเรียง 3,113 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 412 ไร่ อำเภอขุนยวม 384 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 35,319 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 98.76 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอปาย 26,037 ไร่ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน 4,256 ไร่ อำเภอขุนยวม 2,004 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ขึ้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ขุนยวม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	402 (100.00%)	2,109 (100.00%)	9,957 (100.00%)	14,393 (100.00%)	26,861 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	18 (4.48%)	105 (4.98%)	69 (0.69%)	-	192 (0.71%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	384 (95.52%)	2,004 (95.02%)	-	-	2,388 (8.89%)
ปางมะผ้า	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	11 (100.00%)	1,799 (100.00%)	97 (100.00%)	9,763 (100.00%)	11,670 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	11 (100.00%)	1,799 (100.00%)	-	-	1,810 (15.51%)
ปาย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	26,369 (100.00%)	5,934 (100.00%)	32,412 (100.00%)	64,715 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	332 (1.26%)	-	-	332 (0.51%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	26,037 (98.74%)	-	-	26,037 (40.23%)
เมือง แม่ฮ่องสอน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	412 (100.00%)	4,261 (100.00%)	5,569 (100.00%)	23,164 (100.00%)	33,406 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	5 (0.12%)	-	1 (0.00%)	6 (0.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	412 (100.00%)	4,256 (99.88%)	-	-	4,668 (13.97%)
แม่ลาน้อย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	6,448 (100.00%)	6,743 (100.00%)	13,191 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	23 (0.36%)	6 (0.09%)	29 (0.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
แม่สะเรียง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,113 (100.00%)	1,223 (100.00%)	14,418 (100.00%)	27,330 (100.00%)	46,084 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	100 (0.69%)	-	100 (0.22%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,113 (24.34%)	1,223 (100.00%)	-	-	4,336 (9.41%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
สบเมย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	119 (100.00%)	-	3,560 (100.00%)	5,092 (100.00%)	8,771 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	119 (95.37%)	-	-	-	119 (1.36%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,057 (100.00%)	35,761 (100.00%)	45,983 (100.00%)	118,897 (100.00%)	204,698 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	18 (0.44%)	442 (1.24%)	192 (0.42%)	7 (0.01%)	659 (0.32%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,039 (99.56%)	35,319 (98.76%)	-	-	39,358 (19.23%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 4,258 ไร่ แต่เนื่องจากยุทธศาสตร์ยางพาราระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) กำหนดที่จะลดพื้นที่ปลูกยางพาราให้เหลือประมาณ 18.4 ล้านไร่ ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
ขุนยวม	50	80	130
ปางมะผ้า	2	9	11
ปาย	1,465	589	2,053
เมืองแม่ฮ่องสอน	805	42	847
แม่ลาน้อย	-	-	-
แม่สะเรียง	1,217	-	1,217
สบเมย	-	-	-
รวม	3,539	720	4,258

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกยางพาราซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอขุนยวม

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่างและแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอขุนยวม อำเภอปาย และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารามีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอน (GI) หรือถั่วลิสงพันธุ์กาฬสินธุ์ 2 หนึ่งในสินค้าเกษตรที่มีชื่อเสียงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เดิมถั่วลายเสือปลูกอยู่ในพื้นที่แถบภาคอีสานและภาคกลาง มีการนำมาปลูกที่แม่ฮ่องสอน โดยกรมวิชาการเกษตร เกษตรกรจังหวัดแม่ฮ่องสอนนิยมปลูกกันมากในหลายพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติพันธุ์ถั่วลายเสือหรือถั่วลิสงพันธุ์กาฬสินธุ์ 2 สถานีทดลองพืชไร่กาฬสินธุ์ได้รวบรวมพันธุ์ถั่วลิสงไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 ในชื่อว่า Kalasin Accession # 431 โดยนำเข้าจากสถาบันวิจัยพืชวนานาชาติกึ่งร้อนและแห้งแล้ง (ICRISAT) มีชื่อเดิมว่า LCG 1703SB NCAc17127 ปี พ.ศ. 2522-2529 ทำการคัดเลือกพันธุ์เปรียบเทียบกับพันธุ์เบื้องต้น เปรียบเทียบมาตรฐาน เปรียบเทียบท้องถิ่น และในไร่เกษตรกรปี พ.ศ.2530-2543 ประเมินการยอมรับของเกษตรกร ได้รับพิจารณาให้เป็นพันธุ์แนะนำของกรมวิชาการเกษตร เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2544 ปัจจุบันมีชื่อเรียกอื่น ๆ ว่า ถั่วพระราชทาน ถั่วราชินีและถั่วจัมโบ้ลาย จุดเด่นถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอนแตกต่างจากถั่วลายเสือของจังหวัดอื่น ๆ คือ รสชาติ และเมล็ดใหญ่ เพราะด้วยพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะเป็นแอ่งระหว่างภูเขาที่มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 200 เมตรขึ้นไป ความสูงของพื้นที่ส่งผลให้สภาพดินทั่วไปเป็นดินภูเขา มีค่าความเป็นกรด-ด่างที่ระหว่าง 5.5 - 6.5 เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของถั่วลิสง มีอินทรีย์วัตถุปานกลางถึงสูงส่งผลให้จำนวนฝัก น้ำหนักฝักและน้ำหนักเมล็ดมีปริมาณสูง เนื้อเมล็ดถั่วแน่นและเกิดเมล็ดลีบน้อย สภาพพื้นดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย และดินร่วนเหนียวปนทราย ทำให้ง่ายต่อการแทงเข็มลงฝักของถั่วลิสง ส่งผลให้ถั่วลิสงเจริญเติบโตได้ดี และให้ผลผลิตสูง นอกจากนี้แร่ธาตุในดินมีปริมาณโพแทสเซียมสูงมากส่งผลให้น้ำหนักเมล็ดมากขึ้น ทำให้ถั่วลายเสือแม่ฮ่องสอนมีความหวานสูงขึ้น แม้จะมีปริมาณแคลเซียมในดินค่อนข้างต่ำ แต่เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการกระจายตัวของฝนดี ฝนตกเยอะ มีทำให้ธาตุแคลเซียมสามารถซึมผ่านไปกับน้ำได้ดีส่งผลให้เมล็ดถั่วลายเสือมีขนาดเมล็ดใหญ่เต็มฝัก ซึ่งธาตุแคลเซียมช่วยเรื่องการ

สร้างเมล็ดโดยผ่านทางเปลือกของฝักที่อยู่ในดินโดยซึมผ่านไปกับน้ำ ด้วยการกระจายตัวของฝนที่ความชื้นสัมพัทธ์ตลอดทั้งปีเฉลี่ย 75 เปอร์เซ็นต์ทำให้พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกถั่วลายเสือ

3.2 กะหล่ำปลี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน สถานการณ์การผลิตกะหล่ำปลีปีการผลิต 2563/64 จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่เพาะปลูก 7,795 ไร่ จำนวนเกษตรกร 1,233 ครัวเรือน ผลผลิตรวม 34,449.70 ตัน (ผลผลิตเฉลี่ย 6,439.20 กิโลกรัม/ไร่) ปลูกมากในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง พื้นที่ 6,000 ไร่ ปริมาณผลผลิต 31,000 ตัน อายุการเก็บเกี่ยว 90 วัน เพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตหมุนเวียนตลอดทั้งปี โดยผลผลิตจะออกสู่ตลาดมากในช่วงเดือนธันวาคม ผลผลิตกะหล่ำปลี ปี 2563/64 รายอำเภอ สูงสุดที่อำเภอแม่สะเรียง พื้นที่ปลูก 6,000 ไร่ ผลผลิต 31,000 ตัน รองลงมาที่ อำเภอแม่ลาน้อย พื้นที่ปลูก 478 ไร่ ผลผลิต 1,633.5 ตัน และอำเภอสบเมย พื้นที่ปลูก 1,170 ไร่ ผลผลิต 1,605 ตัน

3.3 กระเทียม เป็นพืชเศรษฐกิจและของดีจังหวัดแม่ฮ่องสอน จุดเด่นของกระเทียมบ้านนาปลาจาด คือการใช้สายน้ำแร่ของหุบเขาผ่านลำน้ำแม่สะงี ซึ่งมีต้นน้ำมาจากประเทศเมียนมา ที่ช่วยให้กระเทียมมีกลิ่นหอมและรสเผ็ดมากขึ้น ในแต่ละปีจะปลูกกระเทียมเพียงครั้งเดียวในช่วงปลายเดือนตุลาคม และเก็บผลผลิตในช่วงเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนเมษายน ผลิตรัษณ์ที่ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัยก็เป็นที่ชื่นชอบของผู้บริโภคเพราะใส่ส่วนผสมอื่น ๆ เช่น งาขาว งาดำ ถั่วเน่า ทำให้กลิ่นไม่ฉุนจัด โดยมีผลิตรัษณ์แปรรูปทั้งกระเทียมโทน กระเทียมดองน้ำผึ้ง กระเทียมปรุงรส กระเทียมผง ขยายแก่นักท่องเที่ยวและขยายผ่านออนไลน์แบบง่าย

3.4 กาแฟ กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีชื่อเสียงและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร บ้านห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย ปีละกว่า 1 ล้านบาท โดยได้รับการสนับสนุนเมล็ดรวมทั้งการรับซื้อเมล็ดดิบจากบริษัทสตาร์บัคส์คอฟฟี่ประเทศไทยจำกัด และองค์กรพัฒนาเอกชนนำมาปลูกแบบผสมผสานกับพืชชนิดอื่น อาทิเช่น ข้าวโพด กะหล่ำปลี หมากรุก เนียง และปลูกได้ร่มไม้ใหญ่ซึ่งเป็นวิธีเพราะปลูกที่ช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมไปด้วย ปัจจุบันเกษตรกรในหมู่บ้านห้วยหอม ทำการปลูกกาแฟออร์แกนิก ผลผลิตปีกว่าละ 120 ตัน ซึ่งผลผลิตทั้งหมดส่งไปขายยังประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ขณะนี้เตรียมที่จะขยายพื้นที่ปลูกกาแฟออร์แกนิกพันธุ์อาราบิก้าไปยังหมู่บ้านอื่น ทั้งนี้เพื่อให้ตำบลห้วยหอมเป็นหมู่บ้านปลูกกาแฟออร์แกนิกพันธุ์อาราบิก้าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และส่งผลผลิตไปยังสหรัฐอเมริกาและต่างประเทศให้มากที่สุด กาแฟที่นี่มีกลิ่นหอมและรสชาติอันเป็นเอกลักษณ์ คือมีกลิ่นที่หอมหวานของผลไม้ตระกูลเบอร์รี่ รสชาติเหมือนว่าเรากำลังกินผลไม้สุกสีแดงปลั่ง รสหวานอมเปรี้ยว ให้ความรู้สึกสดชื่นแบบผลไม้สุกที่มีรสเปรี้ยวชนิด ๆ

3.5 ข้าวตอย ข้าวพื้นเมืองของชนเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพาะปลูกในสภาพแวดล้อมที่มีอินทรีย์วัตถุอุดมสมบูรณ์ มีการผลิตแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ปราศจากการใช้สารเคมี ลักษณะเมล็ดข้าวเมื่อหุงจะเหมือนข้าวญี่ปุ่น เหนียวนุ่ม มีคุณค่าทางสารอาหารสูงทั้งวิตามิน A,B,C มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ลักษณะการปลูกข้าวตอยจะต้องปลูกแบบหมุนเวียนแปลงทุก 4 ปี ในจำนวน 4 แปลง เพื่อต้องการให้ดินได้พัก แล้วสะสมอาหาร ตลอดจนถึงการเจอโรค นาข้าว ในพื้นที่ 1 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 100 กิโลกรัม ซึ่งถือว่าไม่น้อย ทั้งนี้เพราะการปลูกข้าวบนเนินภูเขาที่มีความลาดชัน ประมาณ 45 องศา ไม่สามารถนำเครื่องจักรเข้าไปใช้งานได้ จะต้องเจาะหรือขุดเป็นหลุมขนาดเล็กแล้วนำเมล็ดพันธุ์ข้าวหยอดลงไป

ในหลุม ช่วงเวลาปลูกประมาณเดือนมิถุนายน แล้วเก็บเกี่ยวผลผลิตประมาณเดือนพฤศจิกายน หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว จึงมีการเตรียมดินเพื่อปลูกพืชอื่นต่อไป

3.6 บุก เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง ซึ่งฤดูแล้งส่วนต้นจะตายเหลือแต่หัวอยู่ใต้ดิน เป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดตั้งแต่ทางตะวันออกของเทือกเขาหิมาลัยไปจนถึงประเทศจีน ญี่ปุ่น และทางใต้ไปถึงประเทศไทย อินโดจีน และฟิลิปปินส์ ทั่วโลกมีพืชสกุลบุกอยู่ประมาณ 170 ชนิด แต่มีเพียงไม่กี่ชนิดที่นำมาใช้ประโยชน์ ประเทศไทยมีบุกทั้งชนิดหัวกลมและหัวยาวอยู่ประมาณ 45 ชนิด ขึ้นอยู่ในสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่นำต้นอ่อนและช่อดอกมาปรุงเป็นอาหารตามฤดูกาล บุกก็ยังเป็นพืชที่มีชาวบ้านหรือเกษตรกรเข้าไปเก็บจากป่ามาขายเป็นรายได้ เริ่มส่งเสริมให้ปลูกในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย

4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 8,539 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอแม่สะเรียง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอสบเมย อำเภอขุนยวม และอำเภอปางมะผ้า โดยตั้งอยู่ในเขตชลประทาน 5 อำเภอ ทั้งนี้คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจร การตลาดในและต่างประเทศการแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่มากถึง 24,902 ไร่ กระจายตัวอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตยังสามารถกลับมาทำนาได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ 11,272 ไร่ ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยมาปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ในอนาคตข้าวราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวอาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น เกษตรผสมผสาน

4.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 345 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปางมะผ้า และอำเภอแม่สะเรียง ตามลำดับ ทั้งนี้คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการระบบน้ำ การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และและการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากราคาไม่ดีหรือประสบปัญหาโรคและแมลงรบกวนราคาไม่ดีและเกษตรกรต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเปลี่ยนเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตจะได้กลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก

2) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 5,032 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบาย อำเภอยุวม และอำเภอแม่ลาน้อย เกษตรกรยังคงปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก ดังนั้นควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการระบบน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น ทั้งนี้หากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตยังสามารถกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ดั้งเดิมได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ** หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แต่เกษตรกรหันมาปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว ลำไย ยางพารา ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ ในอนาคตสามารถกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก แต่หากเป็นไม้ผลและไม้ยืนต้น อาจเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะการปลูกไม้ผล เช่น ทุเรียน ที่ปัจจุบันราคาดี แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตร่วมด้วย ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์และสร้างมาตรการจูงใจให้เกษตรกรกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่นี้ แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาลักษณะทางการตลาดร่วมด้วย

4.3 ลำไย

1) **พื้นที่ปลูกลำไยที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกลำไยอยู่ มีเนื้อที่ 75 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอแม่สะเรียง และอำเภอแม่ลาน้อย ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นพื้นที่ปลูกลำไยที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำอย่างดี รวมทั้งการจัดการดินและปุ๋ยตามมาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ สร้างเครือข่ายในรูปแบบของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน กับโรงงานแปรรูปลำไย หรือพ่อค้าที่รับซื้อลำไยเพื่อการส่งออก ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตสู่การผลิตผลไม้ครบวงจร เช่น บริหารจัดการผลผลิตแบบป้องกันความเสี่ยงโดยใช้การตลาดนำการผลิตเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาให้เกษตรกรเพาะปลูกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาคุณภาพลำไยทั้งในและนอกฤดู ให้สอดคล้องตามฤดูกาล การผลิตผลไม้คุณภาพตามแหล่งกำเนิดภูมิศาสตร์ (GI) และไม้ผลอัตลักษณ์ของจังหวัด

2) **พื้นที่ปลูกลำไยที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกลำไยอยู่ มีเนื้อที่ 767 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอแม่สะเรียง อำเภอปาย และอำเภอสบเมย เกษตรกรยังคงปลูกลำไยได้ผลดี เนื่องจากเป็นไม้ผล ซึ่งบางช่วงมีความต้องการการใช้น้ำในปริมาณที่มาก ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ใช้ปัจจัยการผลิตในอัตราและช่วงเวลาที่เหมาะสม จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หรือถ้าต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเป็นพืชที่มีผลทดแทนดีกว่าและใช้ต้นทุนต่ำกว่า

3) **พื้นที่ปลูกลำไยในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกลำไยอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แนวทางการบริหารจัดการให้แก่เกษตรกร ในกรณีทีลำไยถึงอายุต้องโค่นทิ้ง ทั้งนี้เกษตรกรสามารถเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมและให้ผลทดแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกลำไย** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกลำไย พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ ถ้าในอนาคตลำไยราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกลำไยได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกลำไยอาจเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะการปลูกไม้ผล เช่น ทุเรียน ที่ปัจจุบันราคาดี แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตร่วมด้วย ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์และสร้างมาตรการจูงใจให้เกษตรกรกลับมาปลูกลำไยในพื้นที่นี้ แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาลักษณะทางการตลาดร่วมด้วย

4.4 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 18 ไร่ มีพื้นที่ปลูกในเขตอำเภอชุมพลบุรี ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมุทรสาครให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกยางพาราคุณภาพดีที่สำคัญของจังหวัด ควรมีการคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และต้านทานโรคการปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การปลูกพืชแซมและพืชคลุมดินให้เหมาะสมเพราะมีผลต่อการเจริญเติบโตของยาง รวมทั้งการบำรุงรักษา การใส่ปุ๋ยการตัดแต่งกิ่ง และเทคนิคการกรีดยางให้มีปริมาณน้ำยางสูงมีคุณภาพและตรงตามมาตรฐาน โดยเน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง และส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่มีความเข้มแข็งมีการบริหารงานแบบมืออาชีพและสามารถถ่ายทอดกิจการให้กับคนรุ่นใหม่

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 442 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบางบาล อำเภอบางซ้าย และเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งเกษตรกรยังคงปลูกยางพาราได้ผลดี ควรสนับสนุนให้มีเพิ่มผลผลิตยางพารา โดยเน้นการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่างๆ เช่น เดียวกันกับพื้นที่เหมาะสมสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงบำรุงดิน เน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง ให้มากขึ้น การส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และปลูกยางพาราทดแทนในพื้นที่เดิมเช่นกันกับพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง รวมถึงการพัฒนาตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้น โดยเน้นการแปรรูปยางหรือไม้ยางพาราเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจเน้นจากชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นที่ต้นแบบ

3) **พื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ อาจส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และหาพืชอื่นทดแทน เช่น ส่งเสริมให้ปลูกไม้ผล มะพร้าว ไม้หววน ยาสูบ แตงโม พืชไร่ และพืชผักต่างๆ ทดแทนการให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผักบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น รวมถึงการจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพ**หรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้นอื่นๆ ควรเน้นให้เกษตรกรปลูกพืชดังกล่าวต่อไป เนื่องจากปัจจุบันตามมาตรการยุทธศาสตร์ยางพารา เน้นการลดพื้นที่การปลูกยางพาราอยู่แล้ว ฉะนั้นควรสร้างความตระหนักให้เกษตรกร เน้นการทำเกษตรแบบผสมผสาน หรือการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือ วนเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่ามากที่สุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. ขอบเขตการปกครอง. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2563. การใช้ที่ดินจังหวัดแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2564 (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	ขุนยวม	ขุนยวม
2		เมืองปอน
3		แม่กิ๊
4		แม่เงา
5		แม่วยวมน้อย
6		แม่อุคค
7	ปางมะผ้า	ถ้ำลอด
8		นาปู่ป้อม
9		ปางมะผ้า
10		สบป่อง
11	ปาย	ทุ่งยาว
12		โป่งสา
13		เมืองแปง
14		แม่नाเติง
15		แม่ฮี้
16		เวียงใต้
17		เวียงเหนือ
18		เมืองแม่ฮ่องสอน
19	ปางหมู	
20	ผาบ่อง	
21	หมอกจำแป่	
22	ห้วยปูลิง	
23	ห้วยโป่ง	
24	แม่ลาน้อย	ขุนแม่ลาน้อย
25		ท่าผาป้อม
26		แม่โถ
27		แม่नाจาก
28		แม่ลาน้อย
29		แม่ลาหลวง
30		สันติคีรี
31		ห้วยห้อม
32	แม่สะเรียง	บ้านกาศ
33		ป่าแป๋

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
34	แม่สะเรียง (ต่อ)	แม่คง
35		แม่ยวม
36		แม่สะเรียง
37		แม่เหาะ
38		เสาหิน
39	สบเมย	กองก่อย
40		ป่าโปง
41		แม่คะตวน
42		แม่สวด
43		แม่สามแลบ
44		สบเมย
รวม	7	44

ที่มา: กรมการปกครอง, 2556

ชุดดิน เชียงใหม่ Series Cm

กลุ่มชุดดินที่ 38

สภาพพื้นที่ ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %
 ภูมิสัณฐาน สันดินริมน้ำของที่ราบน้ำท่วมถึง
 วัตถุต้นกำเนิดดิน ตะกอนน้ำพา
 การระบายน้ำ ดีปานกลางถึงดี
 สภาพซึมผ่านได้ของน้ำ ปานกลาง **การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน** ปานกลาง
 ลักษณะสมบัติของดิน เป็นดินลึกมาก ที่มีการสลับชั้นของเนื้อดินต่างๆ เนื่องจากการทับถมเป็น
 ประจำของตะกอนน้ำพาเมื่อน้ำท่วมล้นฝั่ง ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วน
 ปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดิน
 เป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย
 หรือดินร่วนปนทรายแป้ง สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลปนเทา
 มีจุดประสีน้ำตาลแก่ ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย
 (pH 6.0-6.5) ปกติจะพบเกล็ดไมกาตลอดชั้น
 ข้อจำกัด ในฤดูฝนอาจมีน้ำท่วมป่าและแช่ขัง
 ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อ
 เพิ่มผลผลิต

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเชียงใหม่

ชุดดิน	แม่ขาน	Series Mkn	กลุ่มชุดดินที่ 18
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ที่ราบตะกอนน้ำพา		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	เลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงช้า การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้ำถึงปานกลาง		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียวปนทราย สีเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียวถึงดินร่วนเหนียวปนทรายละเอียด มีลักษณะการสลับชั้นของเนื้อดิน พบจุดประสีน้ำตาลแกมแดงเข้ม แดงเข้ม น้ำตาล หรือน้ำตาลปนเหลือง ตลอดหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง (pH 6.5-7.0)		
ข้อจำกัด	ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีอินทรีย์วัตถุต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และควรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินแม่ขาน

ชุดดิน	ท่ายาง	Series Ty	กลุ่มชุดดินที่ 48
สภาพพื้นที่	ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 2-20 %		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การสลายตัวผุพังอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกลนัก ของหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อหยาบ พวกหินทรายและหินควอร์ตไซต์ โดยรองรับด้วยหินดินดานและหินฟิลไลต์		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลางถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินต้นถึงชั้นเศษหินและหินพื้น ดินบนเป็นดินร่วนปนเศษหินหรือดินร่วนปนทรายปนเศษหิน สีน้ำตาล น้ำตาลปนเทา หรือน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.0-6.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายปนเศษหิน พบก้อนกรวดเป็นพวกเศษหินควอร์ตไซต์ หินทราย หินฟิลไลต์และหินดินดาน สีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.0)		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นดินต้นและเนื้อดินปนเศษหิน		
ข้อเสนอแนะ	ในการปลูกพืช ควรมึวิธีการที่เหมาะสมเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น ปลูกพืชคลุมดินปลูกพืชตามแนวระดับและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ พักปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยให้ดินอุ้มน้ำ และยึดธาตุอาหารพืชได้ดีขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอึดตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	สูง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	25-50	สูง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	50-100	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินท่ายาง

ชุดดิน	วังสะพุง	Series Ws	กลุ่มชุดดินที่ 55
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไมไกลนัก ของหินตะกอนเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่มและหินที่แปรสภาพ		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลางถึงเร็ว	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกปานกลาง ดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลเข้มถึงน้ำตาล ปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่าง ตอนบนเป็นดินเหนียว สีแดงปนเหลืองถึงแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็น กรดปานกลาง (pH 5.5-6.0) ตอนล่างเป็นดินเหนียวมีเศษหินปะปน หนาแน่น และส่วนใหญ่พบชั้นหินพื้นภายในความลึก 100 ซม. สีน้ำตาลปน แดงหรือน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.5-7.0)		
ข้อจำกัด	สภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินและใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่ม ผลผลิตให้สูงขึ้น จัดระบบการปลูกพืชและระบบอนุรักษ์ดินและน้ำให้ เหมาะสมกับสภาพความลาดชันของพื้นที่		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัสที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ของ ดิน
	0-25	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	ปานกลาง

ภาพที่ 4 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินวังสะพุง

ชุดดิน	หนองมด	Series Nm	กลุ่มชุดดินที่ 29
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินแกรนิต		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้าถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีน้ำตาลเข้มถึงน้ำตาลปนเทาเข้มมาก ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.0-6.0) ดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทราย สีแดงปนเหลืองถึงแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5)		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง		
ข้อเสนอแนะ	เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืชหรือวิธีกลหรือทั้งสองวิธีร่วมกัน		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็นประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
		ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินหนองมด

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ตำบล	พื้นที่ (ไร่)
ขุนยวม	582	ขุนยวม	450
		แม่อุคอ	132
ปางมะผ้า	65	สบป่อง	65
เมืองแม่ฮ่องสอน	1,220	จองคำ	108
		ปางหมู	1,112
		บ้านกาศ	511
แม่สะเรียง	10,722	แม่คง	583
		แม่ยวม	7,583
		แม่สะเรียง	2,045
		สบเมย	27
รวม	12,616	แม่คะตวน	27

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอปาย	9,619	อำเภอสบเมย	2,098
แม่नाเติง	3,148	แม่คะตวน	1,321
เวียงใต้	2,798	แม่สวด	499
ทุ่งยาว	2,358	สบเมย	249
แม่ฮี้	577	ป่าโปง	29
เวียงเหนือ	363	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน	1,983
เมืองแปง	352	ผาบ่อง	620
โปงสา	23	ห้วยโปง	553
อำเภอแม่ลาน้อย	7,593	ปางหมู	411
แม่ลาน้อย	4,724	หมอกจำแป่	259
ท่าผาปืม	2,487	จองคำ	137
แม่ลาหลวง	327	ห้วยปูลิง	3
แม่นาจาก	55	อำเภอปางมะผ้า	1,845
อำเภอแม่สะเรียง	5,013	นาปู่ป้อม	1,000
แม่สะเรียง	1,701	ถ้ำลอด	845
บ้านกาศ	1,630		
แม่ยวม	1,009		
แม่คง	664		
ป่าแป๋	9		
อำเภอขุนยวม	4,270		
ขุนยวม	1,864		
เมืองปอน	1,722		
แม่ยวมน้อย	390		
แม่เงา	156		
แม่อุคอ	138		

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

ตารางผนวกที่ 4 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
1	ข้าวนาปี	34,290	231,365
2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	13,558	138,259
3	ถั่วเหลือง	2,989	18,845
4	กระเทียมหัว	2,967	12,342
5	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (เมล็ดพันธุ์)	1,244	8,248
6	ฟักทอง	1,436	7,852
7	ข้าวโพดหวาน	705	4,961
8	บุก	1,168	4,475
9	ถั่วแดงหลวง	502	3,715
10	กะหล่ำปลี	384	2,183
11	ส้มเขียวหวาน	358	2,171
12	กล้วยน้ำว้า	695	2,153
13	กาแฟ	430	2,029
14	มะม่วง	514	1,710
15	ถั่วลิสง	433	1,666
16	งาดำ	280	1,404
17	ลำไย	342	1,109
18	อโวคาโด	238	949
19	หอมแดง	274	944
20	พริกชี้หนูเม็ดเล็ก (ชี้หนูสวน)	284	755
21	ยางพารา	74	729
22	มะเขือเทศบริโภคสด	142	697
23	ไม้สัก	144	623
24	ฟัก/แฟง	97	528
25	อื่นๆ	3,732	12,697

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 5 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรจังหวัดแม่ฮ่องสอน

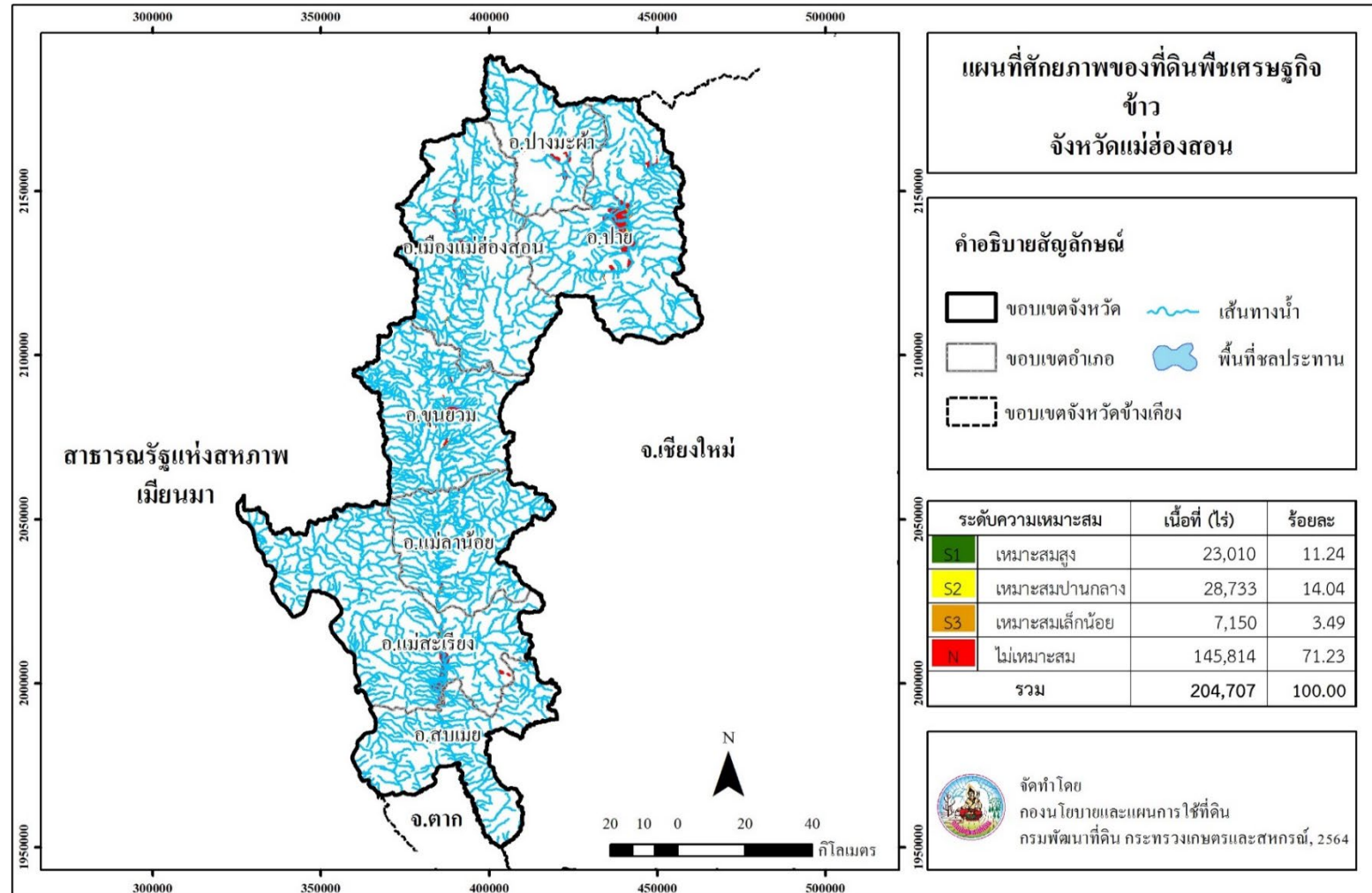
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	บุก	1,060	5,095	ขุนยวม เมืองแม่ฮ่องสอน แม่ลาน้อย แม่สะเรียง สบเมย
2	ขมิ้นชัน	14	109	ปาย แม่ลาน้อย แม่สะเรียง สบเมย
3	บัวบก	8	27	แม่ลาน้อย แม่สะเรียง สบเมย
4	กระเจี๊ยบแดง	2	22	เมืองแม่ฮ่องสอน
5	พลูคาว	5	20	สบเมย
6	มะแขว่น	1	20	เมืองแม่ฮ่องสอน
7	ตะไคร้หอม	5	15	ปาย เมืองแม่ฮ่องสอน สบเมย
8	พลู	1	12	สบเมย
9	ไพล	2	10	ปาย แม่ลาน้อย
10	กระชายดำ	1	2	ขุนยวม
11	พริกไทย	1	1	แม่ลาน้อย
12	สมุนไพรอื่นๆ	1	1	เมืองแม่ฮ่องสอน
รวม		1,101	5,334	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

ตารางผนวกที่ 6 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

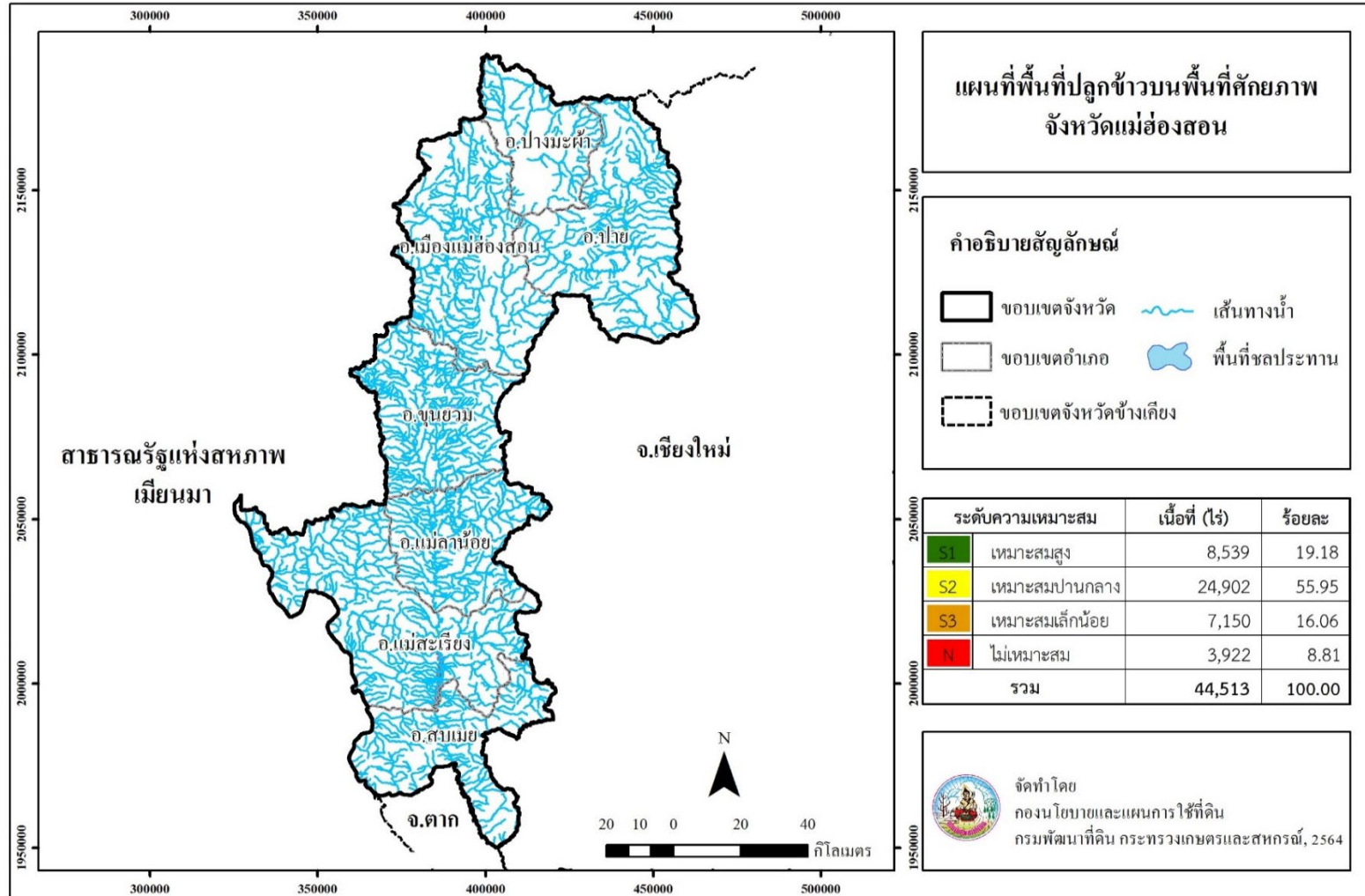
โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
สหกรณ์การเกษตร	16	โรงงานด้านการเกษตรอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง	7
		โรงสีขนาดเล็ก	1
รวม	16	รวม	8

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

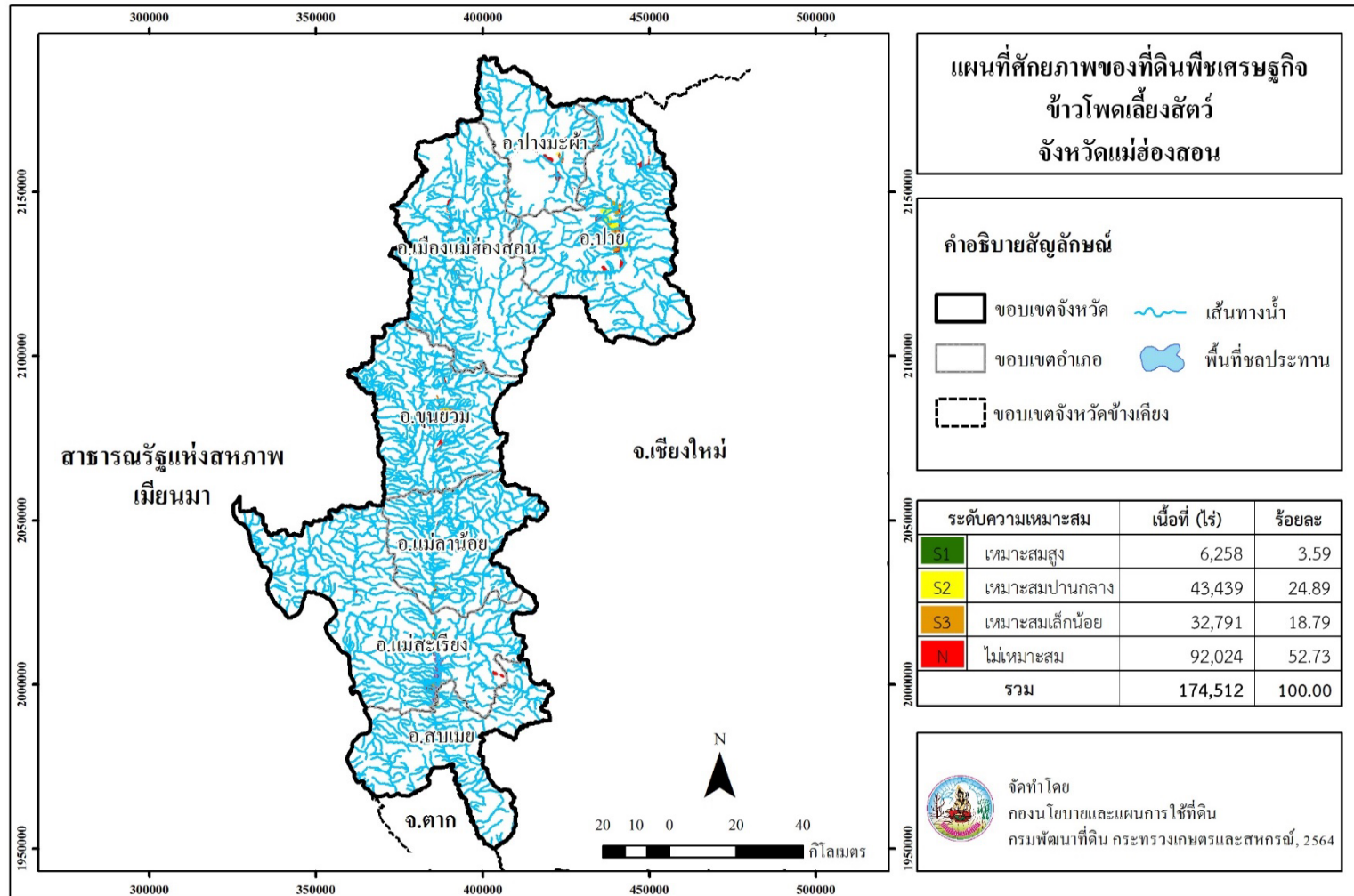

ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดแม่ฮ่องสอน

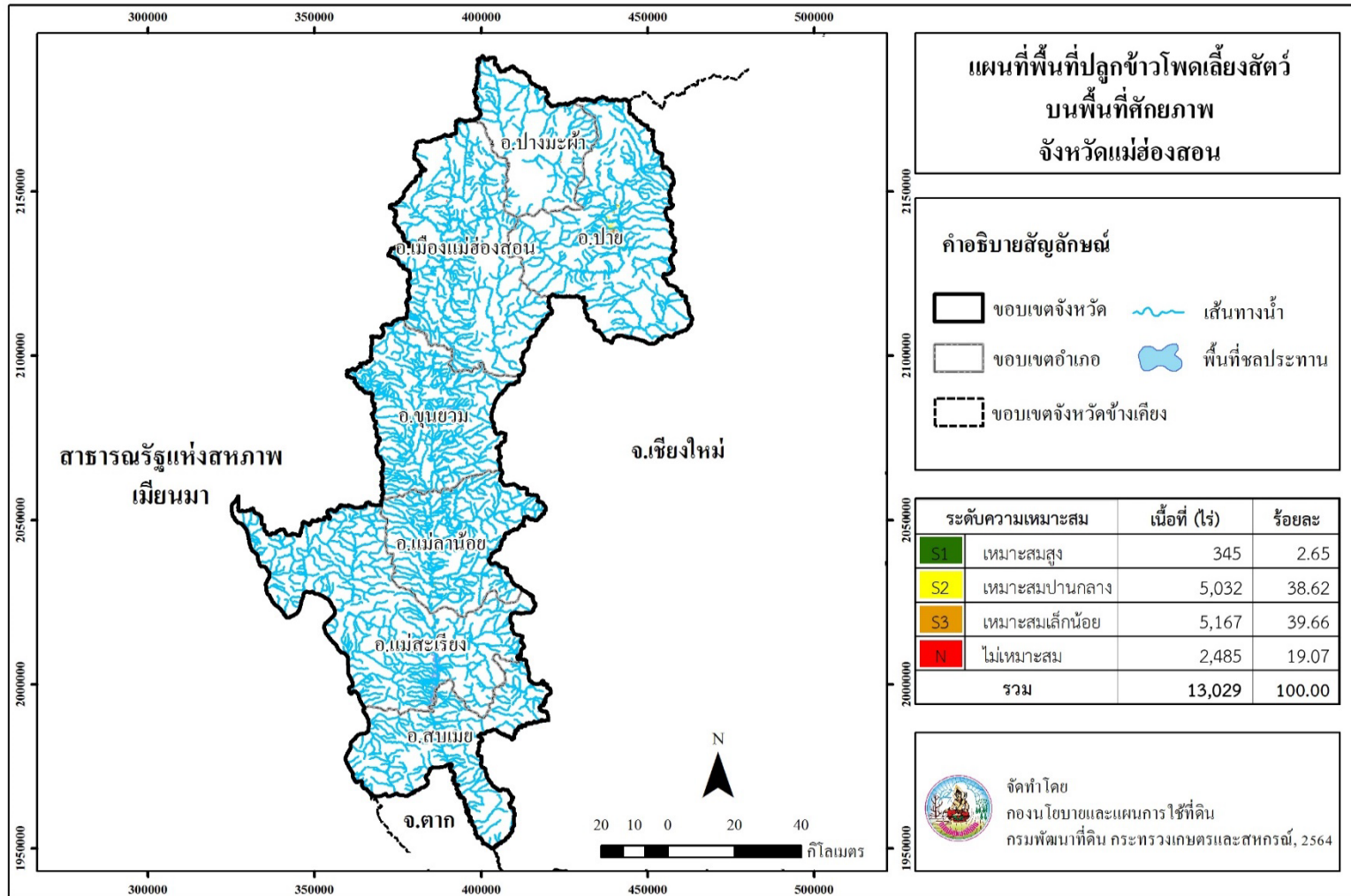

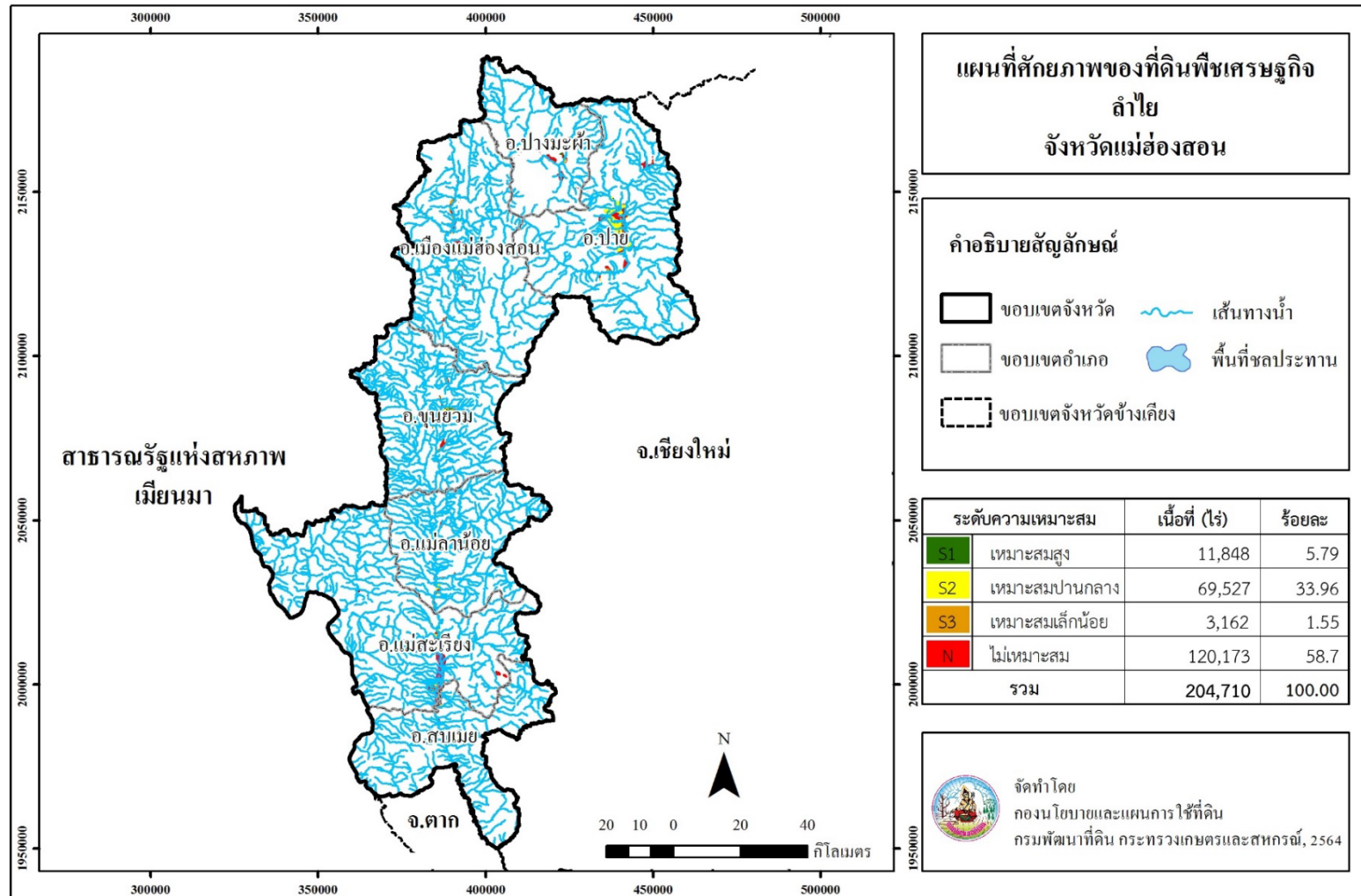
ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

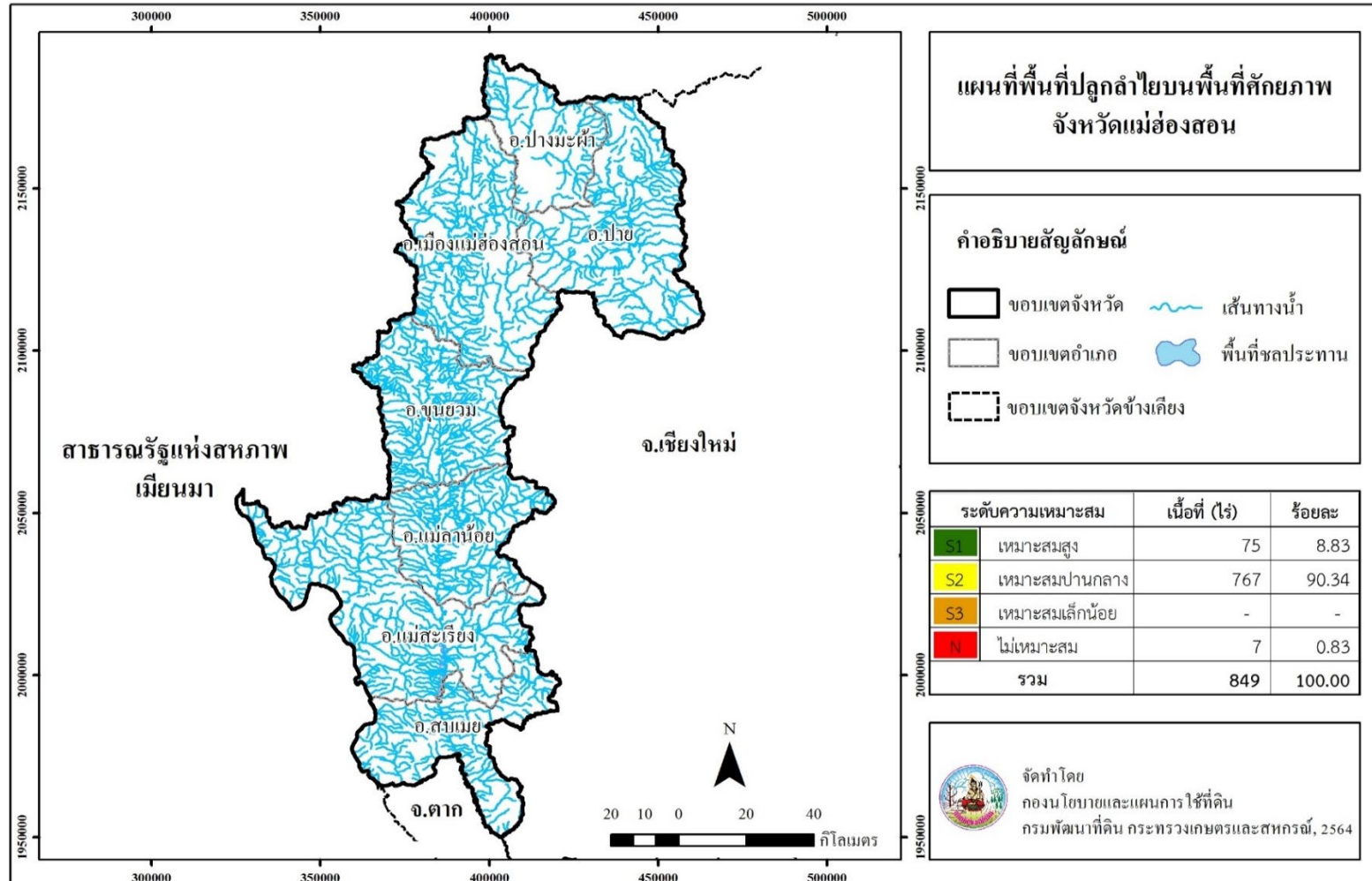
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

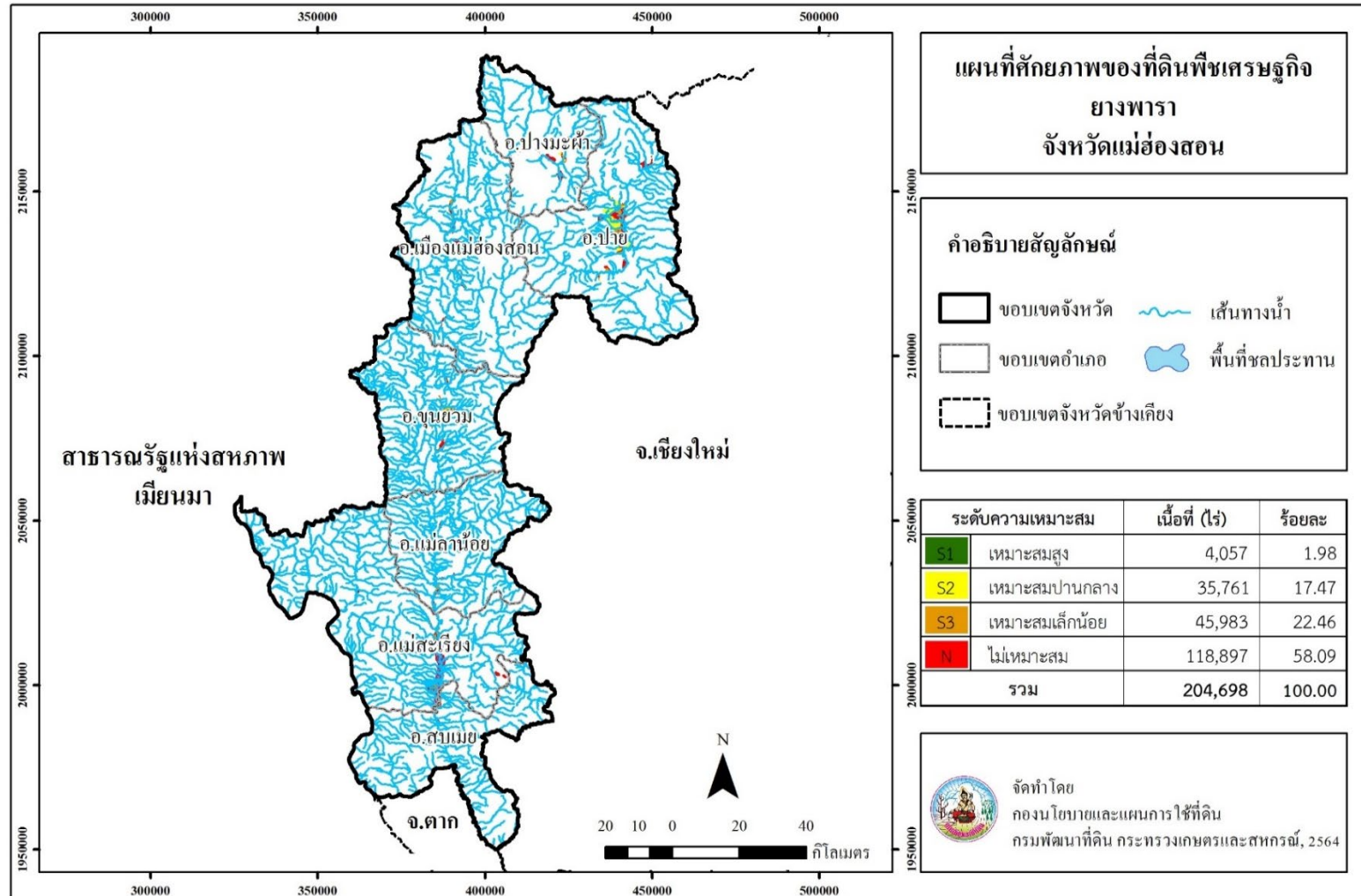
ภาพที่ 9 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

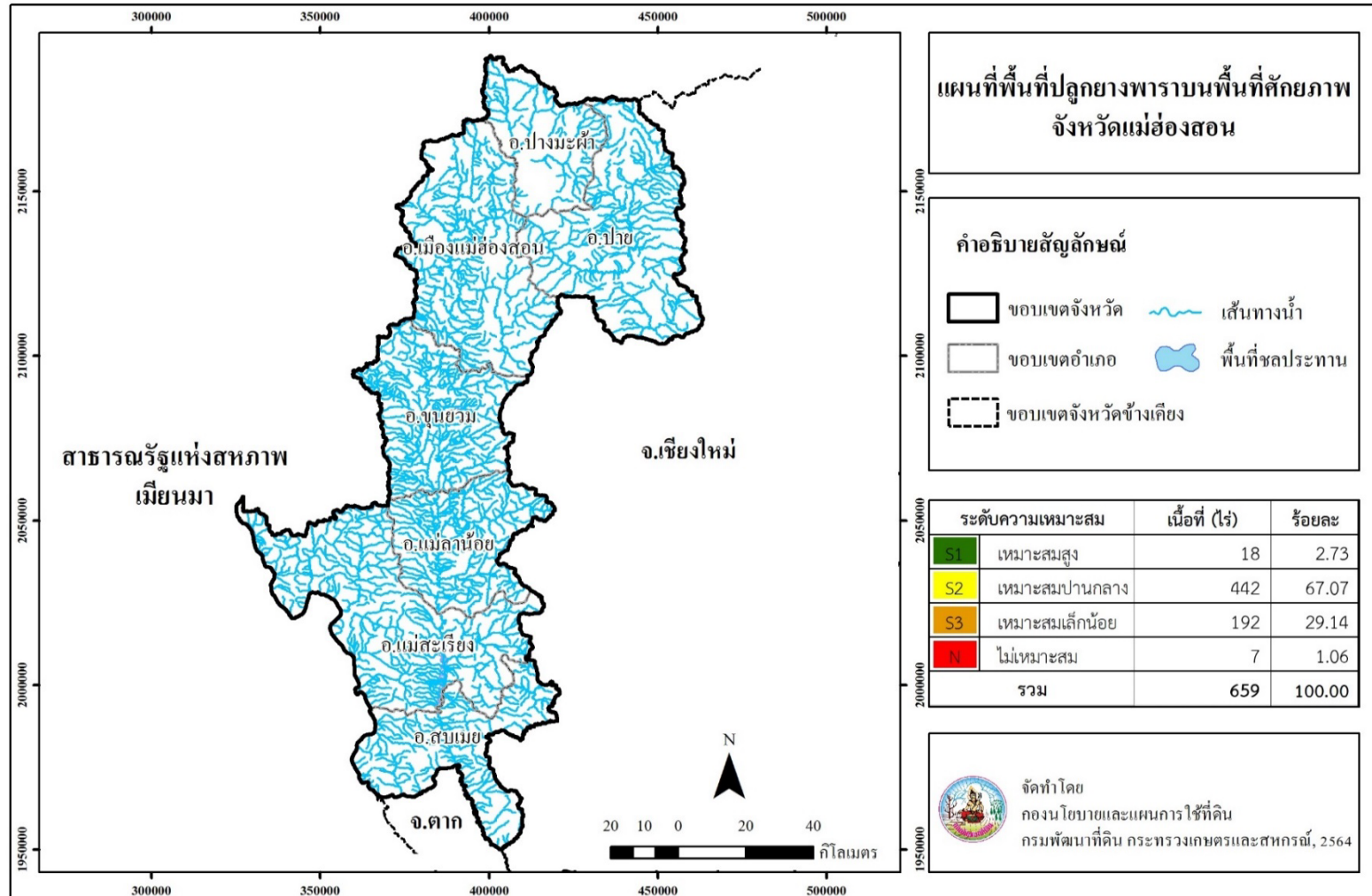
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจลำไย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกถ่ายไยบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD